

Kapitell III.

I KAMP OG FENGSEL

Det nye kongeriket Jugoslavias historie etter den første verdenskrig ble forholdsvis kort, men i høy grad dramatisk. Jugoslavia ble kalt serbernes, kroaternes og slovenernes kongerike hvor særlig serberne fikk høve til å hevde seg. I århundreder hadde Serbia kjempet tappert for sitt sjølstende og ofte hadde dette skjedd på Bulgarias bekostning. Montenegrinene hadde også greid seg mot tyrkerveldet og var heller intet begeistrede medlemmer av Jugoslavia. Den første verdenskrig feiet vekk det østerrikske-ungarske dobbeltmonarki og provinsene Slovenia, Kroatia, Slavonia, Dalmatia og Vojvodina ble sluttet sammen i Jugoslavia. I 1908 la Østerrike-Ungarn under seg Bosnia/Herzegovina. Makedonia ble delt mellom Hellas, Bulgaria og Jugoslavia. Her kan vi da tydelig

Josip Broz Tito

av FRIDTJOF DIESEN

følge skyggelinjene mellom øst og vest: Serbia og Montenegro var sjølstendige og nær knyttet til Russland både gjennom språk, skrifttegn og den gresk-ortodoks katolsk religion som nå omfatter vel halvparten av folket.

Kroatia, Slovenia og Dalmatia har gjennom hundrer av år vært knyttet til den romersk-katolske religion og vestens kultur. 37% av folket sogner derfor til dette kirkesamfunn. I Bosnia/Herzegovina og i Makedonia er det 11% muhammedanere.

Dette Jugoslavia var en agrar stat hvor godseierne fikk fortsette med sine feudale metoder

og de sjøleiene bønder fikk drive sin næring med billig arbeidshjelp. Når det var elendige forhold i landbruket var det enda verre i fabrikkene. Dærlig betaling og elendige boligforhold var det jevnt over.

Den utenlandske kapital som var innvestert i Jugoslavias mange naturherligheter fant det meget lønnsomt å drive sin virksomhet hvor folkeopplysningen var så dårlig, hvor sløvheten ble oppmuntret av prestenes faderlige tolkninger av skriftene i en bestemt retning. Så godt det lot seg gjøre dempet de ned de opprørske tendensene som kunne oppstå på de store arbeidsplassene. Det

var uhorrt at en arbeider eller småbondesønn fikk høyere utdannelse slik at de ble bestemmende i stat og kommune eller de frie yrker. Livet var trettende og kjedelig, arbeide, spise, drikke og så arbeide igjen etter en knapp søvn.

I dette miljø begynte Josip Broz sin politiske løpebane. Kongens politi holdt ham sjølsagt under oppsikt og i sjakk fra første øyeblikk han kom tilbake til sitt fedreland. En ung mann som var kommet heim fra det bolsjevikiske Sovjet-Russland var nok ikke til å stole på. Det var nok en smittebærer i høy grad av de farligste som fantes. Rent ille ble

det da det nystartede kommunistpartiet fikk 59 medlemmer i parlamentet og ble landets tredje største parti. Det varte heller ikke lenge før dette partiet ble forbudt. — Josip Broz var aktivt medlem av fagorganisasjonen og deltok aktivt med i streikene som oftest endte med lønneslag og enda dårligere forhold. Maktaverne sentraliserte statsstyrelsen og samlet mer og mer makt i Beograd. Serberne fikk stadig mere og mere og si over de andre nasjonalitetene og dette førte til stadige stridigheter.

Det klare svaret som folket hadde gitt ved det demokratiske valget som ga over en million til folkets kårne ble oversett og arrogant skjøvet til side. Den grunnlovgivende forsamlingen og dens president Dr. Ivan Ribar ble skjøvet til side. (Dr. Ribar kjempet sammen med Tito og ble Jugoslavias første president etter valgene i 1945). Litt etter litt fikk kong Aleksander makt ens tøjler i sine hender og det endte med det rene diktatur.

Vi kan sikkert forestille oss hvilken påkjenning det måtte være for Josip Broz og hans kamerater og være aktivt med i arbeidererrorsa. Politiets skarpe øyne fulgte med hvor de gikk. Bare en fast, disiplinert og idealistisk rørsle ville greie den påkjenninga de til enhver tid ble utsatt for. I disse åra lærte Broz og de andre at de måtte søke samarbeide med alle demokratiske krefter i folket og da særlig med småbondene. Den folkefront som ble til virkelighet i Spania og Frankrike i trettiåra ga impulser til Broz ti år før. I den annen verdenskrig ble erfaringerne prøvd og dette førte til at den mektige partisannrørsle ble den toneangivende i landet både under og etter krigen. Nei, det var ingen spøk å være aktiv radikaler i denne tida. Forfølgelse og fengsel lurte rundt hvert hjørne og truet med å rulle opp organisasjonene. Lederne og gruppene lærte å føre en illegal kamp, de klarte seg gjennom forkleddnings- og forestillingskunst, de lærte å lage falske pass og papirer. Kort sagt, de levde med livet i hendene hver eneste dag. Kongen og hans hoff, offiserne, godseierne og visse andre levde i luksus og rikdom, mens befolkningen sultet.

8 timers-dagen ble gjennomført tross reaksjon og trusler og en kvart million arbeidere forble trofast mot sine organisasjoner. Den ene streike avløste den andre. Resultatene var små men det skjedde igjen og igjen. Josip Broz hadde ikke vanskelig for å få arbeide. Hans faglige dyktighet var uovertruffen. Han hadde års erfaring i inn- og utland, han stelte med presisjonsinstrumenter og finmekanikk. Han eide stor sjølløst og trygghet. Josip Broz var oppglødd for sine ideer og eide det vågemot han senere skulle bli så berømt for.

Året 1921 arbeidet Broz ved en mølle i nærheten av sitt hjemsted. Landsbyen hete Veliko Trojstvo og betyr den hellige trefoldighet. Mølleren sjøl var jøde og en meget hyggelig mann. Bare Broz passet jobben

(Framhald å 3. siðu)

Hvussu ber tað til,

at Klakksvíkar Sjóklæðnavirki kann bjóða fram so mikla góðsku fyrri so lágar prísir?

Ja, hetta spyrja fleiri enn tygum.

Hetta er nú veruleikin, og fiskimenn sanna allir, at tann góðska, til teir lágu prísir, sum Klakksvíkar Sjóklæðnavirki bjóðar fram í dag, ikki finnur makan.

FISKIMENN, ARBEIÐSMENN og AÐRIR sum nýta plastik dansar

- buksur við seðlum
- uttan seðlar
- jakkar við hettu
- uttan hettu
- svintur
- klædnasekkir
- matskjáttur

Haldið tykkum til klæðini frá Klakksvíkar Sjóklæðnavirki, tá verða tit ikki svikin.

Annars virka vit eisini barnaklæðir úr plastik.

KLAKKSVÍKAR SJÓKLÆÐNAVIRKI

TLF. 5040 KLAKKSVÍK